

Vztah mezi čtenářstvím a prospěchem žáků na základní a střední škole

The relationship between reading and school performance of pupils in primary and secondary schools

PhDr. Vít Richter / Knihovnický institut, Národní knihovna České republiky (Librarianship Institute, National Library of the Czech republic), Klementinum 190, 110 00 Praha 1

Resumé:

V roce 2017 provedla Národní knihovna ČR reprezentativní celostátní průzkum České děti a mládež jako čtenáři. Celkově bylo v rámci kvantitativního šetření dotazováno 2000 dětí (500 ve věku 6–8 let, 850 ve věku 9–14 let, 650 ve věku 15–19 let). Příspěvek je věnován analýze vztahu mezi prospěchem žáků, respektive jejich hodnocením známkami při výuce ze strany učitelů, a jejich čtenářským chováním, intenzitou četby, motivací k četbě, a také ve vztahu ke způsobu trávení volného času. Na základě kvantitativního průzkumu 1500 dětí a mládeže ve věku od 9 do 19 let je možné konstatovat, že zjištěné výsledky prokazují, že i při zjednodušené volbě kritérií pro hodnocení výsledků studia podle dosažených známek lze identifikovat podstatné vazby mezi prospěchem ve škole a čtenářstvím.

Klíčová slova: čtenářská gramotnost, čtenářství, průzkumy, děti 6 až 14 let, mládež 15 až 19 let, školní prospěch, knihovny

Summary:

In 2017 the National Library of the Czech Republic conducted a national survey entitled The Czech children and youth as readers. Altogether 2000 pupils (500 aged 6-8 years, 850 aged 9-14 years and 650 aged 15-19 years) were approached within the framework of the quantitative research. This contribution concentrates on the analysis of the relationship between the pupils' school results or their grades as seen by their teachers, and their reading behaviour, intensity of reading for pleasure, reading motivation and their attitudes to spending their free time. The outcome of the survey of 1500 children and youth aged 9 to 19 shows that even with the use of simplified criteria for the evaluation of results of the study according to the achieved grades it is possible to identify substantial links as well as marked differences between the pupils' school attainment and reading for pleasure.

Keywords: reading literacy, readership, surveys, children 6 to 14 years, youth 15 to 19 years, school grades, libraries

V roce 2017 byl po čtyřech letech opakován výzkum „České děti jako čtenáři“. Stejně jako v letech 2013–2014 šlo o kombinaci kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu¹. Předmětem výzkumu bylo čtenářské chování a obvyklý způsob trávení volného času dětí a mládeže, vliv rodinného a školního prostředí na vztah ke knihám a čtení obecně a také vztah ke školním a veřejným knihovnám. Předmětem průzkumu nebyla úroveň čtenářské gramotnosti² respondentů, které věnují pozornost například mezinárodní srovnávací průzkumy PISA

¹ Výsledky z průzkumu jsou k dispozici v publikaci: PRÁZOVÁ, Irena et al. *České děti jako čtenáři*. První vydání. Brno: Host, 2014. 135 stran. ISBN 978-80-7491-492-8.

² Čtenářská gramotnost – porozumění psanému textu, používání psaného textu a přemýšlení o něm za účelem dosažení cílů jedince, rozvoje jeho vědomostí a potenciálu a za účelem aktivní účasti ve společnosti.

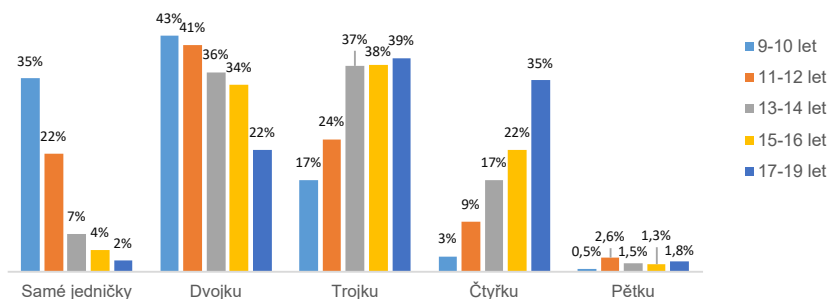
a PIRLS³. Průzkum realizovala Národní knihovna ČR s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Celkově bylo v rámci kvantitativního šetření dotazováno 2000 dětí (500 ve věku 6–8 let, 850 ve věku 9–14 let, 650 ve věku 15–19 let) v domácnostech po celém území ČR náhodně vybraných tak, aby výzkumný vzorek byl reprezentativní vzhledem k sociodemografické struktuře populace ČR. Jednalo se o kvótní výběr v každé věkové skupině zvlášť z hlediska pohlaví, věku, regionálního členění (krajů) a členění podle velikosti místa bydliště. Oproti minulému průzkumu byl průzkum doplněn o věkovou skupinu mládeže 15–19 let.

V novém průzkumu dětského čtenářství v roce 2017 jsme učinili pokus o zjištění vztahu mezi prospěchem žáků, respektive jejich hodnocením známkami při výuce ze strany učitelů, a jejich čtenářským chováním, intenzitou četby, motivací k četbě a také ve vztahu ke způsobu trávení volného času. V informativní části průzkumu, kde byl zjišťován věk dítěte, úroveň vzdělání rodičů, rodinné poměry apod., byla položena otázka, která směřovala ke zjištění školního prospěchu. V následujícím příspěvku se zabýváme analýzou odpovědí dětí a mládeže pouze u věkové kategorie 9 až 19 let. Tuto věkovou skupinu jsme zvolili proto, že vycházíme z předpokladu, že každý respondent v tomto věku umí již číst, tj. zvládl základní čtenářskou gramotnost, disponuje určitými čtenářskými návyky a má do jisté míry vymezené své preference při trávení volného času. Děti a mladí lidé odpovídali na otázku: *Jakou nejhorší známku jsi měl/a na posledním vysvědčení?* Je zřejmé, že použitá „laická“ kategorizace respondentů je pouze orientační a opírá se o velmi zjednodušené pojetí úspěšnosti či neúspěšnosti žáka vyjádřené nejhorší známkou na vysvědčení. Z celkového počtu 1505 dětí a mladých uvedlo pouze 15, že ve škole používají jiné známkování, než je běžná stupnice 1 (nejlepší) až 5 (nejhorší). Současně pouze 21 dětí ze všech věkových kategorií uvedlo, že na posledním vysvědčení měly známku 5, proto jsme odpovědi této skupiny připojili ke skupině, která měla nejhorší známku na stupni 4. Vzájemné celkové proporce dětí v jednotlivých skupinách uvádí tab. 1. Hodnocení malých skupinek respondentů, u kterých škola používá jiný způsob hodnocení žáků, neuvádíme.

Tab. 1 Jakou nejhorší známku jsi měl/a na posledním vysvědčení?

Známka	Počet respondentů	Podíl v %
Samé jedničky	206	14 %
Dvojka	503	33 %
Trojka	482	32 %
Čtyřka nebo pětka	299	20 %

Graf 1 Rozložení dobrých a špatných známek se v průběhu let výrazně proměňuje

³ PISA: Mezinárodní šetření PISA. Česká školní inspekce [online] [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>; PIRLS: Mezinárodní šetření PIRLS. Česká školní inspekce [online] [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS>.

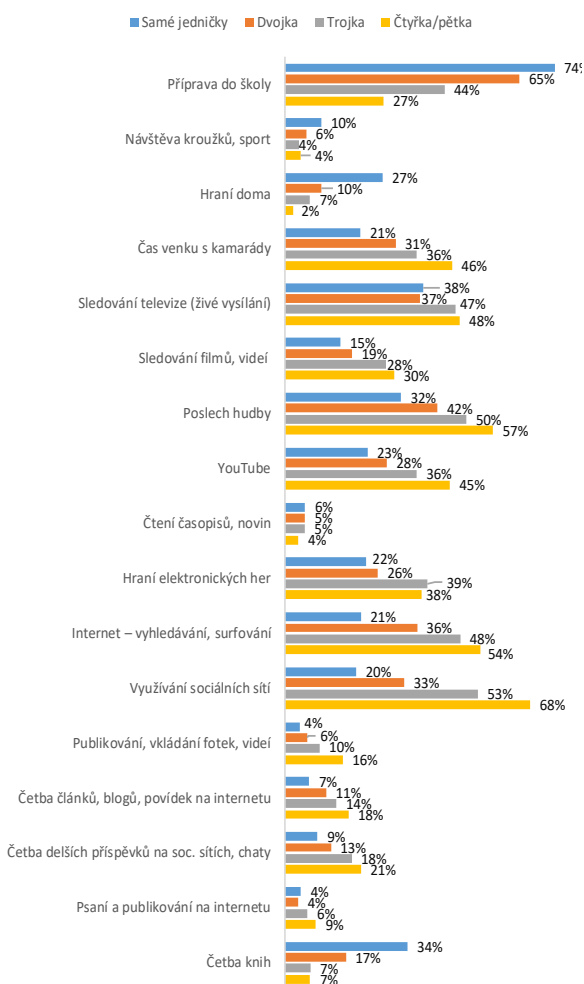
Při hodnocení výsledků průzkumu je nezbytné vzít v úvahu, že prospěch je v průběhu školní docházky velmi proměnlivou kategorií, viz graf 1. Zatímco v kategorii nejmladších dětí (9 až 10 let) uvedlo 35 % respondentů, že na posledním vysvědčení měli samé jedničky, u mládeže ve věku 17 až 19 let jsou to již jen 2 %. Obdobný, ale opačný trend zjišťujeme i u špatných známek. Zatímco známka pět je používána ve všech věkových kategoriích jako něco výjimečného, známku čtyři mělo již 35 % mladých ve věku 17 až 19 let, ale u žáků ve věku 9 až 10 let to byla pouze 2 %. Z tohoto hlediska se potom kategorie pro hodnocení ve starším věku značně zužují, tj. děti, které měly samé jedničky nebo nejhorší známku 2, hodnotíme jako respondenty s výborným prospěchem, a děti, které měly nejhorší známku 4, případně 5, zařazujeme mezi respondenty se špatným prospěchem.

Volnočasové aktivity a prospěch ve škole

V první části se zaměříme na volnočasové aktivity, u kterých respondenti uvedli, že je vykonávají denně. Graf 2 ukazuje souhrnný pohled na všechny věkové kategorie. Pro děti a mládež s výborným prospěchem je typické, že se podstatně více (tj. denně) věnují přípravě do školy (74 %), četbě knih (34 %), více si hrají doma (27 %) a také navštěvují kroužky a sportují (10 %). Obecně platí, že žáci s výborným prospěchem se podstatně méně věnují mediálním aktivitám všeho druhu, např. sociální sítě 20 %, hraní elektronických her 22 %. Naopak pro respondenty s nejhorším prospěchem je typické, že se podstatně méně věnují přípravě do školy (27 %), čtení knih (7 %) a hraní si doma (2 %). Naopak jsou mimořádně aktivní na sociálních sítích (68 %), v poslechu hudby (57 %), sledování živého vysílání (48 %) a hraní elektronických her (38 %).

Podrobnější pohled umožňuje srovnání vybraných činností v kategorii mladších dětí (9 až 14 let) a mládeže ve věku 15 až 19 let (grafy 3 a 4). U obou věkových kategorií se

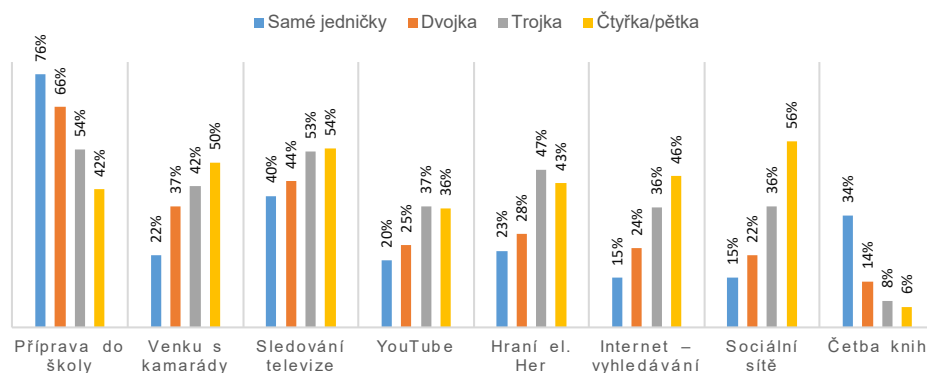
Graf 2 Kterým činností se věnuješ denně? (děti a mládež 9 až 19 let)

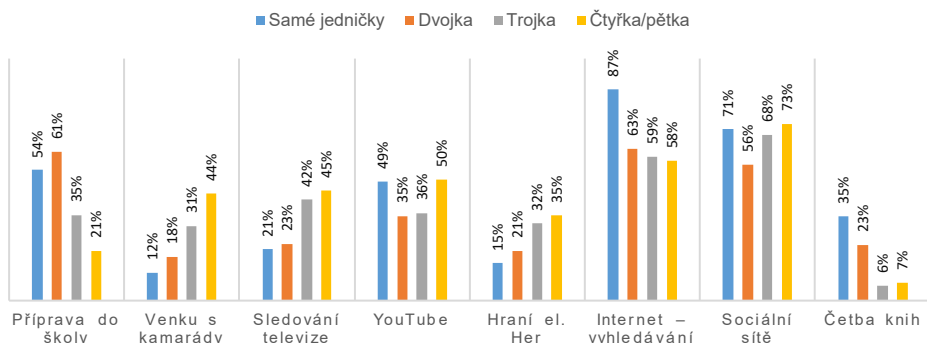
rovněž potvrzuje, že děti a mládež s výborným prospěchem (samé jedničky nebo dvojka) se výrazně častěji věnují přípravě do školy a více čtou knihy apod. V mediálních aktivitách můžeme naopak zaznamenat některé významné rozdíly mezi věkovými skupinami. Ve skupině výborných žáků ve věku 9 až 14 let se vyhledávání na internetu věnuje denně 15 až 22 % z nich. Naopak ve skupině žáků s nejhorším prospěchem v této věkové kategorii využívá internet 46 % respondentů. U vyšší věkové kategorie 15 až 19 let je trend odlišný – žáci s lepšími známkami jsou na internetu podstatně aktivnější a nejsou také příliš velké rozdíly v podílu výborných a horších žáků, kteří využívají sociální sítě.

Při srovnání věkových skupin jako celku zjišťujeme, že u některých aktivit s rostoucím věkem klesá podíl těch, kteří je vykonávají denně, jedná se zejména o *přípravu do školy, hraní venku s kamarády a sledování televize*. Pokud jde o četbu knih, intenzita denní četby se s věkem podstatně nemění. Na druhé straně výrazně roste podíl každodenních mediálních aktivit, tj. sledování *YouTube, hraní elektronických her, vyhledávání na internetu a využívání sociálních sítí*.

Graf 3 Kterým činnostem se věnuješ denně? (děti 9 až 14 let)

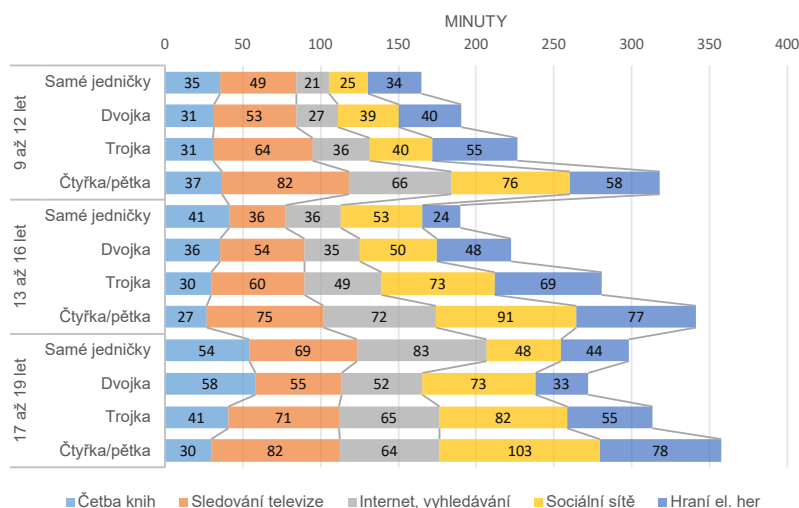

Graf 4 Kterým činnostem se věnuješ denně? (mládež 15 až 19 let)

K obdobnému hodnocení se dostaneme, pokud sledujeme dobu (minuty), kterou děti a mladí lidé věnují různým mediálním aktivitám, pokud je vykonávají, viz graf 5. Respondenti s výborným prospěchem věnují delší čas čtení knih; doba jejich četby se postupně prodlužuje až na hranici 54 až 58 minut ve věkové kategorii 17 až 19 let. Ve stejné věkové kategorii čtou žáci s nejhorším prospěchem pouze 30 minut. Ve všech ostatních mediálních aktivitách je časová dotace žáků s výborným prospěchem poloviční až třetinová oproti respondentům se špatným prospěchem. Skupina respondentů se špatným prospěchem tráví výrazně delší čas na sociálních sítích, delší čas věnuje sledování YouTube, sledování televize i hraní elektronických her. Nejmenší rozdíl zaznamenáváme opět u vyhledávání na internetu u nejstarší věkové kategorie 17 až 19 let. V uvedeném grafu (graf 5) jsme pro přehlednost uvedli pouze vybrané aktivity, ale stejné hodnocení by platilo pro ostatní mediální aktivity – respondenti se špatným prospěchem více sledují videa a také delší dobu věnují poslechu hudby.

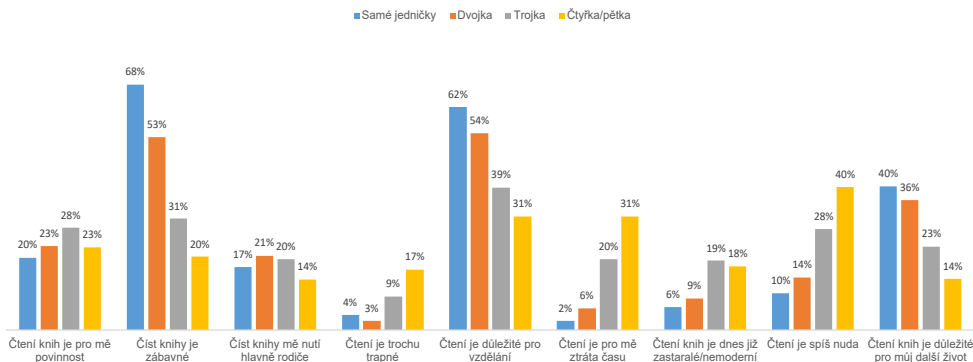
Graf 5 Kolik času v minutách věnuješ obvykle následujícím činnostem v den, kdy se těmto činnostem věnuješ – v běžném všedním dni?

Motivace k četbě knih a prospěch ve škole

Prospěch, respektive úspěšnost ve škole má silnou vazbu na názory dětí a mladých lidí na hodnocení významu čtení. Graf 6 ukazuje názory dětí v celém sledovaném věkovém spektru 9 až 19 let. Velmi malé rozdíly zaznamenáváme u konstatování *Čtení je pro mě povinnost nebo Číst knihy mě nutí hlavně rodiče*. Zde je patrná reakce na určitý tlak, který vytváří jak rodinné prostředí regulací volného času, tak i školní prostředí zadáváním povinné nebo doporučené četby. Naopak výborní žáci výrazně více vnímají čtení knih jako *zábavnou činnost* (68 %), oceňují *význam čtení pro vzdělání* (62 %) a chápou čtení také jako *něco důležitého pro svůj život* (40 %). Naopak pouze 20 % žáků se špatným prospěchem hodnotí čtení knih jako *zábavu* a naopak vnímají čtení jako *nudu* (40 %), *ztrátu času* (31 %) nebo *jako trapnou či nemoderní činnost* (17–18 %). Pouze 14 % respondentů této skupiny hodnotí čtení knih jako něco důležitého pro život.

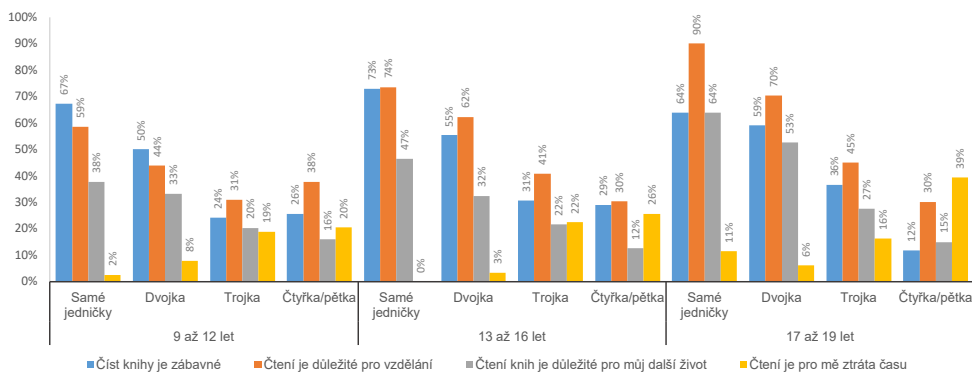
Graf 6 Co si myslíš o čtení knih? (děti a mládež 9 až 19 let)

Pokud srovnáváme motivaci k četbě podle věkových kategorií, můžeme zaznamenat některé rozdíly a změny, viz graf 7. Výborní žáci výrazně více vnímají čtení knih jako *zábavnou činnost*, v průběhu let toto hodnocení postupně roste z 55 % až na 73 %. Naopak hodnocení četby jako *zábavy* u respondentů se špatným prospěchem klesá ve věkové kategorii 17 až 19 let na pouhých 12 %. S rostoucím věkem můžeme sledovat růst podílu respondentů s výborným prospěchem, kteří oceňují *význam čtení pro vzdělání* (u nejstarší kategorie růst ze 70 % na 90 %) a také u chápání čtení jako *něčeho důležitého pro život* (u nejstarší kategorie růst z 53 % na 64 %).

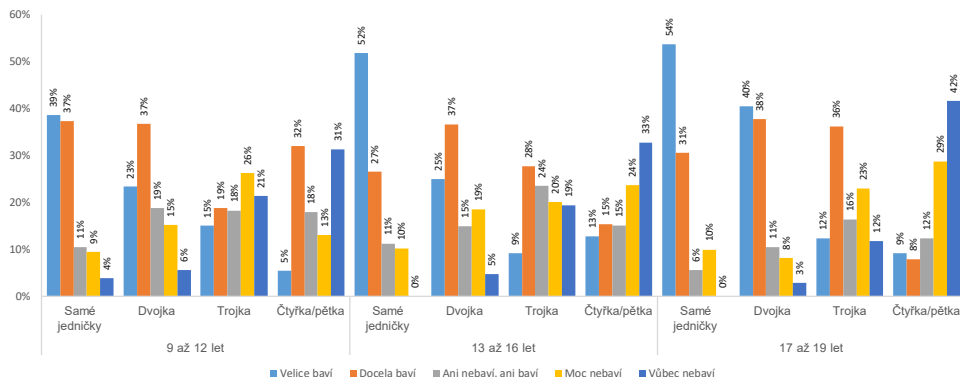
Opačný trend zjišťujeme u respondentů se špatným prospěchem. Pouze 30 % respondentů věkové skupiny 17 až 19 let hodnotí čtení knih jako něco *důležitého pro vzdělání* a pouze 15 % konstatuje, že *čtení knih je důležité pro život*. Naopak 39 % mladých lidí této kategorie shledává, že *čtení je pro ně ztrátou času*.

Graf 7 Co si myslíš o čtení knih?

Obdobným způsobem diferencuje úspěšnost studia také odpověď na přímou otázku, zda četba knih respondentů baví či nebaví (graf 8). Pokud sledujeme například věkovou kategorii 17 až 19 let, více než tři čtvrtiny mládeže s výborným prospěchem (samé jedničky nebo dvojka) četba knih baví, zatímco u respondentů se špatným prospěchem je to necelá pětina. Vedle toho tři čtvrtiny mladých se špatným prospěchem čtení knih příliš nebo vůbec nebaví.

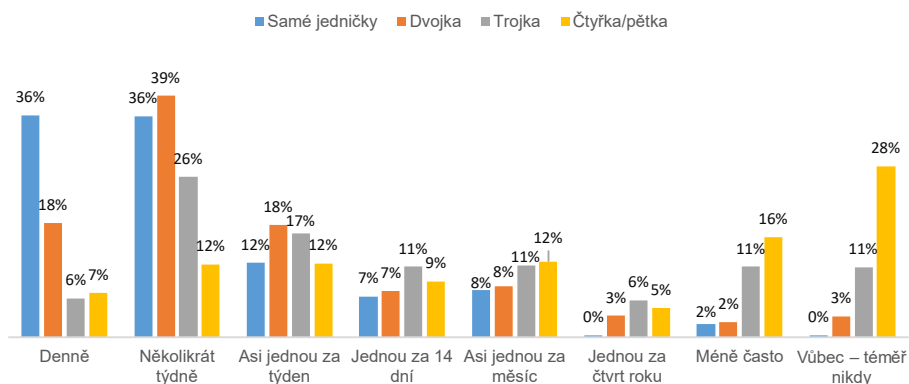
Graf 8 Baví tě čtení knih?

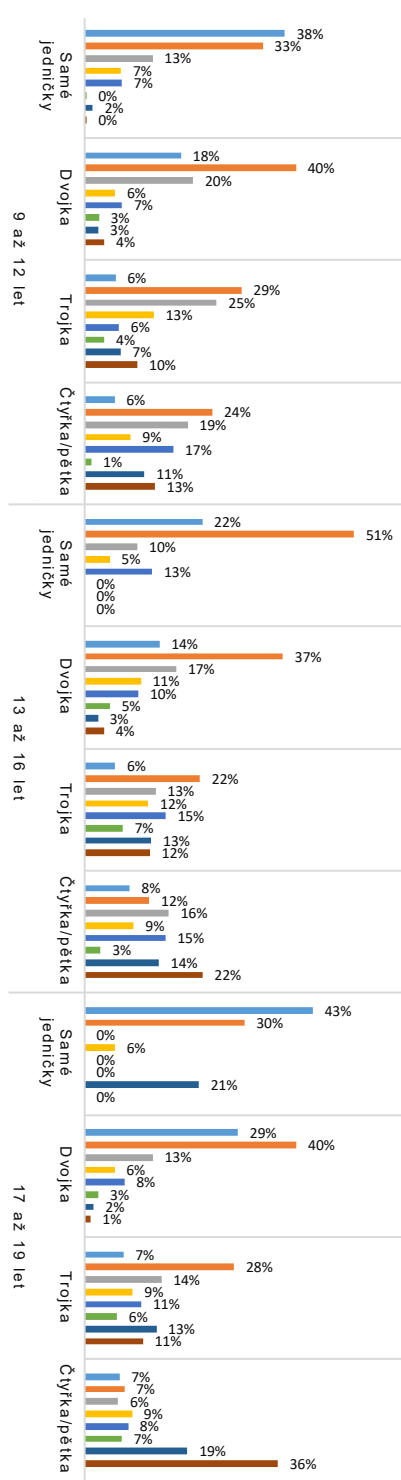

Frekvence četby a prospěch ve škole

Více než třetina (36 %) dětí a mladých lidí s výborným prospěchem čte knihy denně a další třetina (36 %) několikrát týdně. Denní čtení dětí se špatným prospěchem uvádí jen 7 % z nich. Naopak 28 % z této skupiny nečte knihy vůbec a 16 % z nich čte knihy přibližně jednou za rok, viz graf 9.

Graf 9 Jak často čteš knihy kromě školních učebnic? (dětí a mládež 9 až 19 let)

Při podrobnějším pohledu na jednotlivé věkové kategorie (graf 10) se potvrzuje obecný trend postupného úbytku každodenní četby, případně četby několikrát týdně, s vazbou na stoupající věk. U starších věkových kategorií současně dochází k výraznému růstu absolutního nečtenářství knih u skupiny dětí a mládeže se špatným prospěchem. Více než třetina mladých lidí se špatným prospěchem deklaruje, že knihy nečte vůbec.

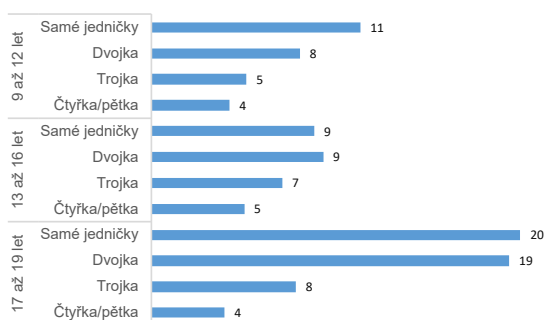
Graf 10 Jak často čteš knihy (kromě školních učebnic)?

- Denně
- Několikrát týdně
- Asi jednou za týden
- Jednou za 14 dní
- Asi jednou za měsíc
- Jednou za čtvrt roku
- Méně často
- Vůbec – téměř nikdy

Počet přečtených knih za rok a prospěch ve škole

V průzkumu bylo také zjišťováno, kolik knih respondenti přečetli během jednoho roku, viz graf 11. I v tomto případě je na první pohled zřejmé, že intenzita četby, respektive počet přečtených knih, má těsnou vazbu na prospěch ve škole. Pozitivním trendem je, že u respondentů s výborným prospěchem se počet přečtených knih s rostoucím věkem zvyšuje. Například u věkové kategorie 9 až 16 let se počet přečtených knih za rok pohybuje v rozmezí 8 až 11 za rok, mladí lidé ve věku 17 až 19 let, kteří mají výborný prospěch (jedničky, dvojka), se proměňují ve vášnivě čtenáře, kteří přečtou za rok přibližně 20 knih. Zvýšený počet přečtených knih u této kategorie lze také zdůvodnit přípravou na maturitní zkoušky. Naproti tomu respondenti se špatným prospěchem ve všech sledovaných věkových kategoriích přečtou za rok 4 až 5 knih.

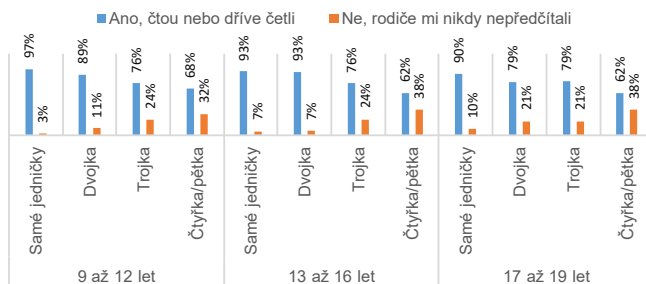
Graf 11 Kolik knih kromě školních učebnic jsi přečetl/a (nebo rozečetl/a) v uplynulém roce?

Předčítání ze strany rodičů a prospěch ve škole

Rodinné prostředí, podpora dítěte při získávání čtenářských návyků mají klíčový význam pro pozitivní vztah dítěte k četbě. I v tomto případě nám mohou údaje zjištěné kvantitativním průzkumem ukázat zajímavé vazby mezi prospěchem a mírou podpory ze strany rodičů. Lze to dokumentovat na jedné ze základních forem podpory čtenářství v rodině, tj. předčítání ze strany rodičů nebo jiných členů rodiny, v době, kdy dítě ještě není čtenářem, nebo v období, kdy se dostává do školy, začíná číst a objevuje své oblíbené knihy (graf 12). Respondenti s výborným prospěchem konstatují, že jim rodiče předčítají nebo jim dříve četli, totéž v převážné míře platí i pro respondenty s dvojkou na vysvědčení (rozmezí 79 % až 97 %). Naopak ve všech věkových kategoriích můžeme zaznamenat více než třetinu dětí (32 % až 38 %) se špatným prospěchem, kterým rodiče nikdy nečetli.

Graf 12 Čtou ti někdy rodiče?

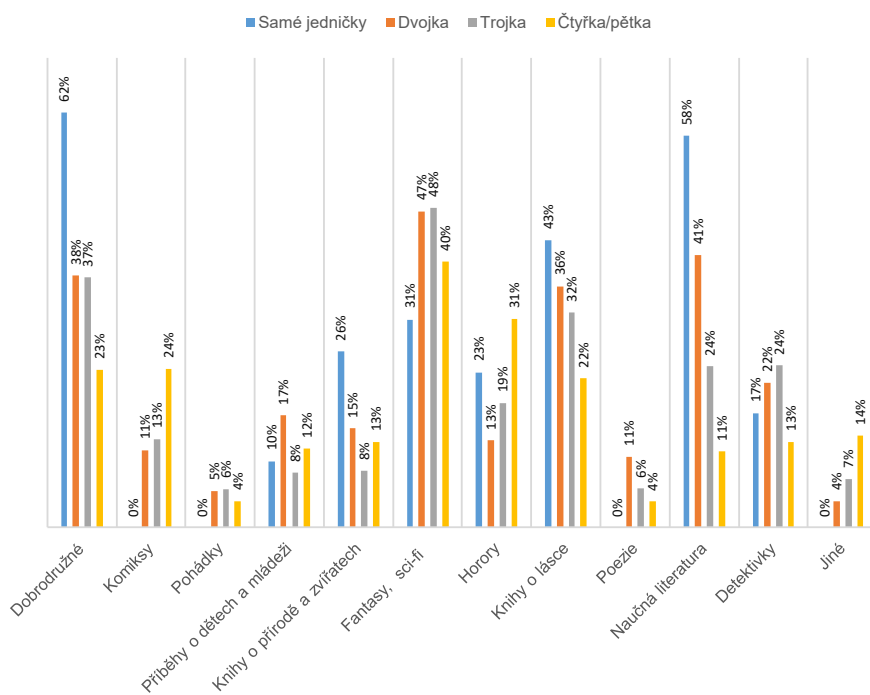

Žánrové preference čtenářů a prospěch ve škole

Standardní otázkou čtenářských výzkumů je otázka týkající se žánrových preferencí. I v tomto případě lze zjistit určité rozdíly ve skladbě oblíbených žánrů, které preferují či upozadují respondenti s rozdílným prospěchem ve škole. Pro hodnocení jsme vybrali data věkové skupiny mládeže 17 až 19 let, kde lze předpokládat již vyhraněnější preference žánrů a také větší orientaci v literatuře, viz graf 13.

Mládež ze skupiny s horším prospěchem (známka 4 nebo 5) výrazně preferuje četbu komiksů (24 %) a hororů (31 %). Obliba komiksů u této skupiny zřejmě souvisí s tím, že tito čtenáři mají stále ještě horší čtenářskou gramotnost a čtení, zejména delších textů, je pro ně stále dost namáhavé. Větší zájem o hororovou literaturu může naznačovat větší potřebu napětí, které je schopno čtenáře více vtáhnout do děje. Žáci s výborným prospěchem výrazně více preferují četbu dobrodružné literatury, fantasy, sci-fi, knihy o lásce (dívčata) a naučnou literaturu.

Graf 13 Jaké knihy nejraději čteš? (první volba, mládež 17 až 19 let)

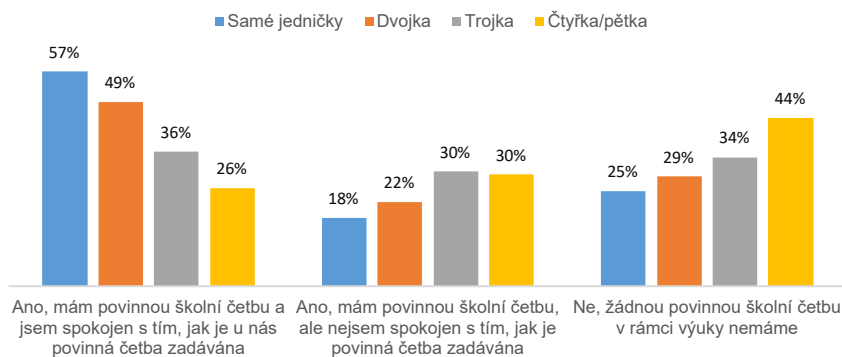

Doporučená školní četba a prospěch ve škole

Průzkum věnoval větší pozornost hodnocení doporučené či povinné četby, která je jedním z nástrojů, jimiž škola podporuje dětské čtenářství. Předmětem hodnocení byl mimo jiné způsob zadávání doporučené četby, respektive zjištění, zda se ze strany školy či učitele jedná skutečně o doporučení nebo o jednoznačně stanovenou povinnost, viz graf 14. Při hodnocení otázky zaměřené na existenci a formu povinné školní četby se zdá, jako by žáci s horším prospěchem navštěvovali především školy, kde doporučená či povinná školní četba není vůbec zadávána (44 %). Naopak 25 % až 29 %

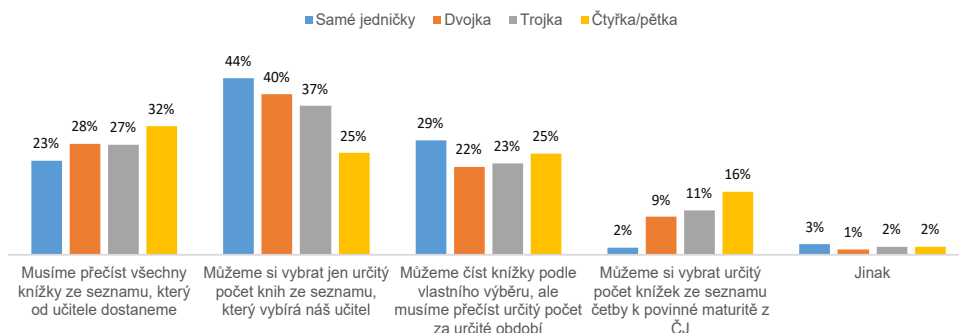
Žáků s výborným prospěchem deklaruje, že povinná četba není zadávána. Téměř třetina žáků s horším prospěchem (30 %) také není spokojena s tím, jak je povinná četba na jejich škole zadávána. Naopak více než polovina žáků s výborným prospěchem je s organizací povinné školní četby spokojena.

Graf 14 Máš ve škole v rámci výuky českého jazyka povinnou školní četbu? (děti a mládež 9 až 19 let)

Nejčastější formou zadávání povinné četby je ta, kdy si žák může vybrat určitý počet knih ze seznamu, který sestaví učitel, viz graf 15. Tento princip uvádí 44 % respondentů s výborným prospěchem, ale pouze 25 % respondentů se špatným prospěchem. 32 % dětí se špatným prospěchem uvádí, že musí přečíst všechny knihy ze seznamu, který dostanou od svého učitele, tj. nemohou si vybrat.

Graf 15 Jak si vybíráš knížky ke čtení v rámci povinné školní četby? (děti a mládež 9 až 19 let)

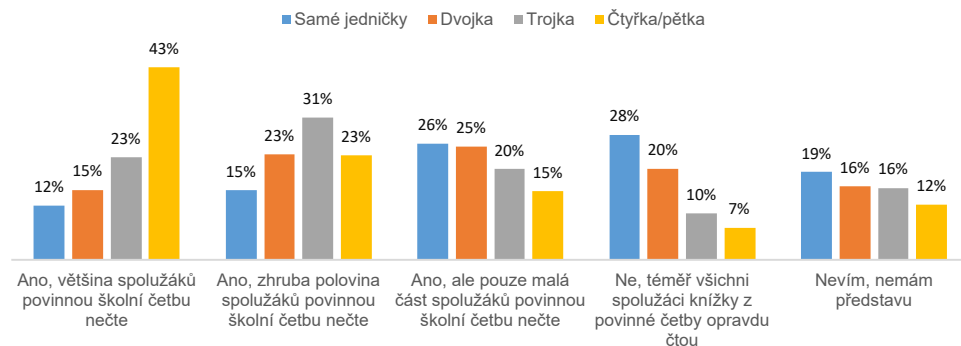
Jedna z otázek směřovala také k tomu, aby respondent vyslovil svůj subjektivní názor na efektivitu povinné školní četby. Otázka byla formulována tak, aby nebyl hodnocen vlastní postoj k povinné četbě, ale aby byl vysloven názor, jak povinnou četbu vnímají spolužáci, viz graf 16. I v tomto případě existují podstatné názorové rozdíly u výborných žáků a žáků se špatným prospěchem. Více než polovina (66 %) žáků se špatným prospěchem se domnívá, že děti ve třídě knížky k povinné školní četbě většinou nečtou a čtenářské deníky nebo referáty připravují většinou na základě informací z internetu nebo jiných zdrojů. U výborných žáků je tento názor spíše menšinový (27 %). Názorové rozdíly a rozdíly v hodnocení lze v tomto případě interpretovat tak, že žáci s horším

Vztah mezi čtenářstvím a prospěchem žáků na základní a střední škole

prospěchem do svého hodnocení promítají svůj vlastní postoj a způsob nakládání s doporučenou či povinnou četbou.

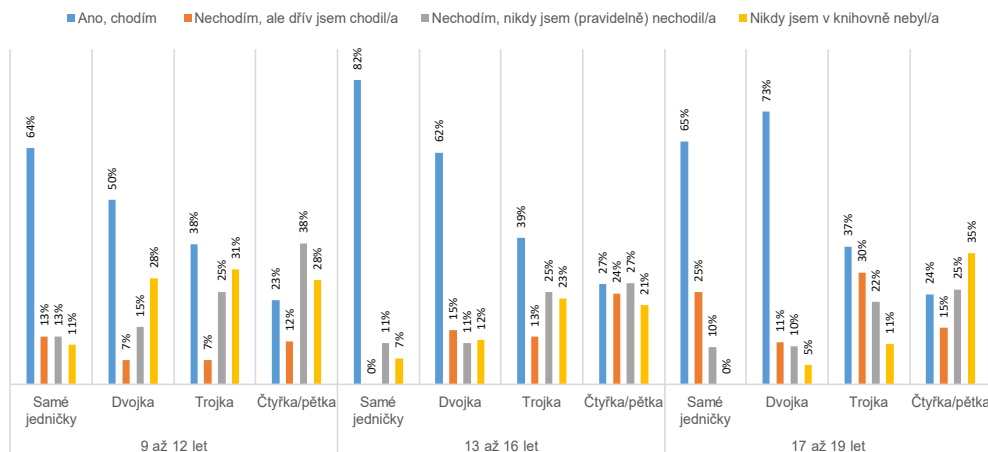
Graf 16 Jsou u vás ve třídě děti, které přesto knížky k povinné školní četbě většinou nečtou a čtenářské deníky nebo referáty připravují většinou na základě informací z internetu nebo jiných zdrojů? (děti a mládež 9 až 19 let)

Využívání veřejných knihoven a prospěch ve škole

Jako poslední téma pro hodnocení vazby mezi čtenářstvím a prospěchem ve škole jsme vybrali otázky související s využíváním veřejné knihovny. Dvě třetiny dětí a mladých lidí s výborným prospěchem či dvojkou na vysvědčení jsou pravidelnými návštěvníky knihoven, zatímco respondenti s horším prospěchem chodí do knihovny jen z jedné čtvrtiny a vedle toho více než polovina z nich knihovny nevyužívá vůbec, viz graf 17.

Graf 17 Chodíš někdy do veřejné knihovny?

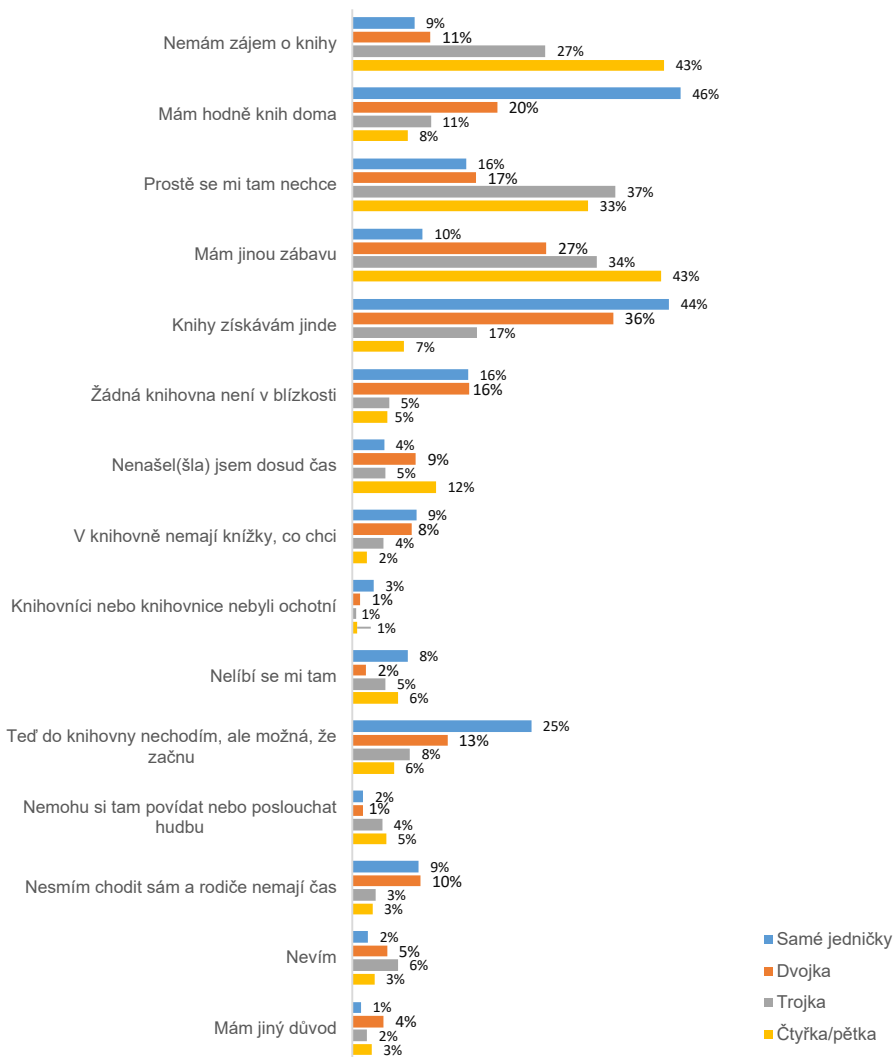

Žáci s výborným prospěchem jako jeden z hlavních důvodů, proč *nechodí do veřejné knihovny*, uvádějí fakt, že mají hodně knih doma (46 %) nebo že knihy získávají jinde (44 %), viz graf 18. Přibližně pětina z této skupiny respondentů se do knihovny prostě nechce nebo je pro ně také překážkou to, že žádnou knihovnu nemají v blízkosti (v obou případech 16 %). Naopak čtvrtina respondentů sděluje, že nyní do knihovny nechodí, ale uvažují o tom, že opět začnou.

Motivace žáků se špatným prospěchem k neochotě navštěvovat knihovny je podstatně odlišná. 43 % z nich konstatuje, že nemá zájem o knihy nebo že má jinou zábavu, a také to, že se jim tam prostě nechce (33 %).

Graf 18 Proč nechodíš do veřejné knihovny? (děti a mládež 9 až 19 let)

Shrnutí

Průzkum čtenářství dětí a mládeže ve věku 9 až 19 let prokázal, že existují podstatné rozdíly mezi žáky, kteří dosahují při studiu výborných výsledků (mají na vysvědčení samé jedničky a dvojky), a těmi, kteří jsou hodnoceni hůře, zejména se jedná o skupinu žáků, kteří na posledním vysvědčení měli jako nejhorší známku 4 nebo 5. Rozdíly lze zaznamenat zejména v těchto oblastech:

1. Žáci s horším či špatným prospěchem se přípravě do školy věnují omezeně a ve svém volném čase výrazně preferují různé formy mediálních aktivit, jako jsou sociální sítě, sledování YouTube, surfování na internetu, elektronické hry apod.
2. Výborní žáci se přípravě do školy věnují pravidelně a této přípravě věnují více času. To platí i pro návštěvu zájmových a sportovních kroužků a také pro čtení knih. Jejich mediální aktivity jsou podstatně nižší než u žáků se špatným prospěchem a jsou udržovány v přiměřených proporcích.
3. S rostoucím věkem se rozdíl v zájmu o mediální aktivity mezi skupinou žáků s výborným a špatným prospěchem vyrovnávají. Žáci s výborným prospěchem se více věnují vyhledání na internetu než například počítačovým hrám, sledování YouTube apod.
4. Většina výborných žáků hodnotí čtení knih jako zábavnou činnost a uvědomuje si důležitost četby pro vzdělávání a svůj další život.
5. Žáci se špatným prospěchem považují četbu většinou za činnost spojenou s nudou, často vnímají četbu jako ztrátu času a také si jen velmi omezeně uvědomují význam četby pro vzdělání a svůj další život.
6. Intenzita čtení knih je u výborných žáků přibližně třikrát vyšší než u žáků se špatným prospěchem. Necelá polovina žáků se špatným prospěchem knihy nečte vůbec.
7. Více než třetina žáků se špatným prospěchem chybí nebo chyběla základní podpora čtení ze strany rodičů formou předčítání.
8. Způsob zadávání a hodnocení povinné školní četby by měl žákům poskytovat větší volnost ve výběru, a to tak, aby si i žáci s horším prospěchem mohli vybrat knihy, které je zaujmou a více motivují ke čtení.
9. Více než polovina žáků se špatným prospěchem nenavštěvuje a nevyužívá veřejné knihovny. Knihovny hodnotí jako nemoderní a často i zbytečné.
10. Hlavní důvod nezájmu žáků se špatným prospěchem o využívání veřejných knihoven souvisí s tím, že nemají zájem o knihy a mají jinou zábavu.
11. Výborní žáci nevyužívají veřejné knihovny především proto, že mají hodně knih doma nebo je získávají jiným způsobem. Mnozí z nich předpokládají, že knihovny využijí v budoucnu.

Na základě kvantitativního průzkumu 1500 dětí a mládeže ve věku od 9 do 19 let můžeme konstatovat, že zjištěné výsledky prokazují, že i při zjednodušené volbě kritérií pro hodnocení výsledků studia podle dosažených známek lze identifikovat podstatné vazby a výrazné rozdíly mezi prospěchem ve škole a čtenářstvím⁴. Dobrá čtenářská gramotnost a aktivní čtenářství patří k výchozím podmínkám úspěšného zvládnutí studia na základní škole i na školách ostatních. Na druhé straně nelze příčiny neúspěšného studia⁵ redukovat pouze na čtenářství či čtenářskou gramotnost, protože prospěch a neprospěch, úspěch a neúspěch žáků závisí na mnoha činitelích a má komplexní charakter. Zjištěné údaje by měly být podnětem pro další podrobnější zkoumání, ale také impulzem pro rodiče, školy a knihovny, aby se více a intenzivněji věnovali podpoře dětí a mladých lidí při rozvoji motivace ke čtení a aktivnímu čtenářství.

RICHTER, Vít. Vztah mezi čtenářstvím a prospěchem žáků na základní a střední škole. *Knihovna: knihovnická revue*. 2018, **29**(1), 66–79. ISSN 1801-3252.

⁴ Čtenářství vyjadřuje aktivní vztah k četbě a literatuře vůbec. Je vnímáno jako důležitý faktor kultivace a socializace jedince, a proto se dá předpokládat, že jeho úroveň do jisté míry ovlivňuje i celkovou vzdělanost národa. Viz WILDOVÁ, Radka. Rozvoj čtení a čtenářství v ČR a Společnost CzechRA [online]. 2010 [cit 2018-04-16]. Dostupný z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty7_czechra.

⁵ SVOBODOVÁ, Katrin. Neúspěšný žák – pohled žáků a učitelů: Bakalářská práce [online]. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9612/svobodov%C3%A1_2009_bp.pdf?sequence=1.

